

TÉCNiques DE QUALITAT: EL RELAT DE VIDA

Alumna: Laura Frau Tomás

Fonaments Antropològics del Comportament Humà

Aula 1

Consultor: Agustí Andreu Tomàs

1. PRESENTACIÓ DE LA PERSONA ENTREVISTADA.

Per fer aquesta pac, ens endinsarem en la història de Francisca Muñoz.; la meva àvia, una dona de 75 anys, nascuda el 15 de novembre de 1933 a Murcia dins una família humil essent la major de dues germanes. Des de ben petita ha treballat al camp, fet que li va impedir assistir a l'escola amb assiduitat, encara que si que va aprendre a llegir, escriure i a contar. De gran deixar de fer feina al camp i es va dedicar a cuidar gent gran. Es va casar als 22 anys després de festejar-ne 7. Un any després de les noces va tenir el seu primer fill i 1 any més tard el segon i últim fill. Va canviar de lloc de residència quan era nina, que vingué ja a Mallorca amb els seus pares i ha viscut aquí tota la vida. Actualment viu a Palma de Mallorca i viu sola. És una persona alegre, cridanera i que li agrada barallar-se i plorar per desofegar-se encara que ella diu que no es veritat, que som la resta del mon els que la fem enfadar.

2. ETNOGRAFIA DE L'ENTREVISTA.

Inicialment vaig tenir dubtes de si Fancisca era una bona elecció de cara a la realització d'aquest treball, no tan per la trajectòria de la seva vida, si no per la situació familiar que ens uneix. És la meva àvia; jo vaig ser qui la va convertir en àvia per primera vegada i sempre hem estat molt unides, malgrat alguns desacords durant la nostra relació que van arreglar amb paciència i diàleg, ja que el vincle que ens uneix més enllà dels conflictes. Les meves pors radicaven en la meva capacitat d'escoltar el seu relat sense implicar-me massa o sense emocionar-me al veure-la recordar certs moments que jo sabia d' abans que ella voldria recordar perquè considera que l'han marcat i què, precisament per no tenir-los superats la fan patir quan ho recorda. Finalment em vaig decidir i al proposar-li-ho, vaig notar que li feia molta il·lusió, però em va confessar que tenia por de no saber respondre correctament. Tot d'una li vaig dir que no existien respostes correctes o incorrectes, senzillament m'havia de contar la seva vida com li vingués més de gust.

Vam fixar el dia de l'entrevista el dissabte dia 10 de Desembre a les 14h del migdia, ja que solem quedar per dinar i passar la tarda juntes, triant la seva casa com a escenari de la mateixa, ja què, al viure tota sola, no hi hauria ningú que ens interrompis i si es cansava o volia que ho reprenguéssim un altre dia, resultava més còmode per ella estar allà. El què jo volia era que es sentís còmoda per evocar el record sense interrupcions ni distraccions, ja què degut a l'envelliment propi de l'edat li

costa concentrar-se o fixar l'atenció; per això vaig pensar que allà es trobaria més còmoda.

El dimecres, vaig anar al treball i en sortir vaig anar al forn a comprar un pastís que se que li agraden molt, després hem vaig dirigir cap a casa seva per dinar juntes. Estava eufòrica per ser la protagonista d' un relat, encara que fos per una pac de la universitat, ningú no li havia demanat mai això. Li vaig dir que estava contenta de Li vaig suggerir que no pensés en què amb si no que es relaxés i què em contés les coses com tantes altres vegades que ens havíem assegut per parlar de les nostres coses, del passat. Li vaig recordar que ja coneixia la seva història, que forma part de la meva i què només necessitava que m'ho contés de nou per si se m'havia escapat alguna cosa. Amb tot, es va tranquil·litzar però no tant com en el seu estat habitual; al cap i a la fi, li estaven fent una entrevista i per ella això era un moment especial i emotiu.

Després d' acabar, el dinar i la conversa del dia a dia, vaig encendre la gravadora i ens vam disposar a fer l'entrevista.

Recordo que en acabar l'entrevista, hem va insinuar que ja no li feia tanta il·lusió que li fessin més entrevistes, amb aquesta n' havia tingut prou, estava un poc remoguda per haver aflorat sentiments de nostàlgia, tristor i també d'alegria... I es que dins una vida hi tenen cabuda moltes emocions que al recordar-les totes en un curt espai de temps comparat amb el què és una vida et poden fer trontollar una mica el cos, fins a tal punt que, al dia següent em va dir que havia estat tota la tarda més cansada de l'habitual i encara remoguda; potser aquesta vegada s'havien col·locat algunes emocions i sentiments que tal vegada tenia inconscientment oblidats i/o no superats o això m'agradaria pensar, encara que a n' aquesta edat, l' únic que ella expressa es que vol estar tranquil·la, entre enfadar-se i enfadar-se, hem fan molta gràcia les seves expressions.

3. CONTINGUT EXPLÍCIT.

Com he dit abans, Francisca va néixer a Murcia el 15 de Novembre de 1933. A part de la filla gran, ella no va conèixer mai als seus avis, ja que ells vivien per Andalusia i segons m' explica intensament, el seu pare va segrestar la seva mare amb 16 anys i la va dur enfora, després van anar a Murcia perquè Francisca nasqués i al

poc, van venir cap a Palma de Mallorca, per ella tota una història de amor!!! *“El meu pare només havia vist a la meva mare d’ enfora, mai havien parlat, però ell es passava el dia observant-la... No hi havia forma de parlar amb ella, ja que només anava a missa i sempre estava acompanyada de la mare i les germanes, pel que va decidir segrestar-la com fan a les pel·lícules, i ho va fer... Un vespre va entrar per la finestra i se la va dur enfora de tots com feien els actors a les grans històries de amor”* La seva expressió s’ il·lumina i sospira *“M’ hagués agradat tant que m’ ho fessin a mi...”*.

Quan van venir a viure a Mallorca, els seus pares es van posar a treballar en el camp, i poc després tingueren a la seva germana, Cati, només es guanyen d’un any. Segons ella, els pares aviat varen ser coneguts i estimats a la barriada on vivien ja que eren molt bones persones, sobre tot el pare, que estava disposat sempre a donar un mà. Poc després, ella comença a plorar, m’ explica que quan ella tenia 4 anys i Cati, l’ altre germana 3, tingueren una altre germana, que va morir *“Els meus pares eren a fer feina, i jo hem vaig quedar a càrrec de la Cati i l’ altre nena, que es deia Rosa, com la mare(Diu entre llàgrimes) la Rosa plorava, era molt petita, i jo no sabia que fer perquè no deixava de plorar, llavors la vaig agafar i s’ hem va acudir dur-la als veïns del front del carrer, i així ho vaig fer... Plovia molt, i les tres nenes ens vàrem banyat molt, vàrem arribar xopes a ca els veïns, quan van arribar els pares la nena estava molt malalta... Segons el metge havia agafat una pulmonia per banyar-se amb la pluja, i llavors va morir... això ha sigut una cosa que no m’ he pogut perdonar mai...”* En aquell moment es desfà i plora desconsoladament, jo intento consolar-la, li explico que ella només tenia 4 anys, i que és normal, no se li pot demanar a una nena de 4 anys que s’ encarregui d’ un bebè de 3 mesos!!! Es tranquil·litza i segueix endavant.

Després d’això ella i la seva germana Cati començaren a treballar al camp amb els pares, patien molta fam i elles també tenien que aportar. Al mateix temps, el pare els ensenyava a llegir i escriure, així va estar fins que va complir 12 anys. En aquella època, ens explica, ella va començar a cuinar gent major, ja trobaven que era prou gran per fer-ho i així guanyava més diners, però la mare es posa malalta i als pocs mesos mor, *“No ens ho esperàvem, ho semblava que estigués tant malament, i el metge deia que era un poc d’ anèmia i que es recuperaria aviat, però als dos mesos va morir i encara no sabem de que”* S’ emociona quan ho diu, plora... *“Si ho haguéssim sabut... les coses serien diferents...”* Diu balbucejant entre llàgrimes. Ens explica que es van quedar elles amb el pare, i que aquest ho va passar molt malament perquè no sabia com criar-les. Fan seguir fen feina, ja que si no, no menjaven i així van transcorre els següents anys de la seva vida fins arribar als 14 anys.

En aquell moment, coneix al meu avi... *“Era tan atractiu... totes les dones el volien per ell... i jo imaginava que viuria una gran història de amor com la dels meus pares... però no va ser així”* Ella conte, que van festejar 5 anys, on ell era atent, fantàstic, i la tractava com una princesa, es veien un cop a la setmana un parell d’ hores i ell li cantava cançons del Carlos Gardel, la resta del temps, ell deia que estava fent feina perquè es poguessin casar l’ abans possible. *“Jo estava molt enamorada, i encantada quan el veia, només desitjava casar-me en ell, fins el dia que hem vaig casar i vaig descobrir qui era...”* Francisca explica que va fer una doble boda, les dues germanes es van casar juntes i així podien fer una millor boda i casar-se abans, però després de casada, diu que la cosa va canviar molt. *“Ell hem tractava malament, a crits i només com si fos una serventa que l’ ha d’ atendre a la casa, ja s’ havien acabat les coses boniques... no treballava, tot el dia estava de festa i es gastava els diners que jo guanyava... el pis on vivien el pagava mon pare com regal de boda, estava a nom dels dos i ell hem tractava així...”* Quan conte això, eleva el to de veu, i es veu una expressió de ràbia i enfado... *“figurat si m’ estimava poc que no hem va posar una ma damunt fins que va fer 6 mesos que estaven casats!!!”* Hem diu que ella tenia clar que s’ havia casat amb un mal home, la policia venia per casa a cercar-lo cada dos per tres, i el pare de la Francisca l’ havia vist amb altres dones i diu que no podia suportar l’ idea del que estava passant. Amb tot això, ella es queda embarassada del meu pare, Jose Antonio, l’ única vegada que està íntimament amb ella... Conte que avia dies que es passava tot el temps plorant, totes les veïnes es burlaven d’ ella, perquè gairebé totes havien estat les amants del Pep(el seu home), la senyalaven i la deien que era beneïta. *“Va ser com tota la meva vida, un patiment... i si encara fos poc, després va venir el part...”* Per ella, el part va ser una experiència terrible, el Pep no va saber que havia tingut un fill fins uns dies més tard, ja que estava desaparegut que era el més habitual. El pare de la Francisca la va acompanyar a l’ hospital, perquè sinó no arribava, i va estar 48 hores de part, tot un suplici. Quan ho recorda, les expressions facials son diferents gestos de retornar a viure aquell moment, arrufa els ulls, arrufa les celles i estreny els llavis. Francisca diu que el seu pare estava indignat i que volia passar contes amb l’ home, però Francisca no volia complicar més les coses *“Jo pensava que si estava al seu devora, passes el que passes, ell un dia es donaria conte de que m’ estimava i que jo era la dona de la seva vida, tenia l’ esperança de que estava enamorat encara que es comportés així”*

Poc després de tenir el primer fill, el Jose Antonio, tot seguia igual o pitjor, així que va pensar que si tenien un altre fill, ella no podria fer feina i ell hauria de

responsabilitzar-se de mantenir la família, així que es va dedicar a seduir al marit fins que va aconseguir que la desitgés, d' allò ella va tornar a quedar embarassada, del segon fill, un altre baró que es diria Pedro, i es va repetir la mateixa història... (fa cara de frustració) als pocs dies de que Pedro era nat, El Pep va anar a casa, però al contrari del que pensava la Francisca, que se li ablaniria el cor i es centraria, no el va voler ni veure, fa fer les maletes aquell mateix vespre i s' en va anar. *"Mai no entendré perquè es va comportar així... i ara diu que els estima tant als seus fills"* Torna a plorar quan ho relata... Una setmana després d' aquest fet, la Francisca explica que va viure el fet més traumàtic de la seva vida... *"Vaig arribar a casa, el pare havia vingut a viure en nosaltres per ajudar-me amb els nens després de que el Pep ens abandonés, i quan vaig obrir la porta, vaig trobar al pare que s' havia suïcidat, estava penjat i tenia una nota que explicava que no podia perdonar-se haver donat a la seva filla a un mal home com era el Pep, la culpa l' ofegava..."* En aquell moment, a ella se li va tallar la menstruació de per vida, mai no la tinguda més, la germana la va acompanyar al psiquiatra i la van medicar fins el dia d' avui. Ella explica que des de aquell moment la seva vida va deixar e tenir sentit, només feia feina per donar de menjar als fills, que estaven en la germana o pel carrer tot el dia, fins que ella arribava a la nit, cansada i no tenia ganes de aguantar res, així que els feia anar a dormir l' abans possible.

El resta d' anys fins que els fills van ser adolescents, relata que es va dedicar a fer feina i criar els seus fills, així que van transcorre amb rapidesa, el que recorda després d'això ja va ser l' aparició dels nets. El seu primer fill, Jose Antonio mantenia una relació des de els 13 anys amb una noia, l'Ana Maria, tots dos tenien la mateixa edat. Llavors, un bon dia la va telefonar la mare de l'Ana (ho conta amb molta alegria i entusiasme) i li va dir dramàticament que la nena estava embarassada del seu fill i només tenien 18 anys!!! *"Encara que sembli una bogeria, a mi aquella noticia hem va retornar una mica d' alegria, i mentre la mare de l'Ana plorava, jo estava encantada..."* El seu relat, segueix amb la boda del Jose Antonio i L'Ana, i una mesos més tard, el naixement de la seva primera neta, la Laura(Jo). Els següents anys Francisca va estar entretinguda amb la neta, però com va seguir fent feina la cosa no va canviar gaire, llavors, explica sense gaire importància que varen venir els altres nets, del segon fill, i un altre del Jose Antonio i L'Anna. *"Vaig passar els següents anys entre la feina i els nets"* Després, el següent que conta es la alliberació que va sentir quan es va jubilar, *"Per fi vaig poder descansar i viatjar... a partir de la meva jubilació estic més tranquil·la"*.

A dia d' avui, la Francisca expressa que ha tingut pocs moments de alegria, i que encara ara passa pena pels seus fills perquè expressa que sempre tothom es discuteix amb ella, ara està enfadada amb la germana i un dels fills, però sap que això ha estat sempre durant tota la seva vida, *“No sé perquè sempre s' enfaden en mi...”* Continua expressant que està molt malament de salut, com sempre, i que no es millora, li fan mal els ossos, el cap, plora sovint i no està molt despistada darrerament *“Soc un trast”* Diu mentre mou el cap d' un costat a l' altre amb resignació. He confessa que encara espera que el Pep vingui algun dia a buscar-la i li digui que l' estima i que ha estat la dona de la seva vida, sense vergonya, amb orgull i alegria. *“Això es tot, aquesta és la història de la meva vida, una vida abocada a la desgràcia i el patiment”* Comenta mentre li cau alguna llàgrima més.

4. ANÀLISI DE L'ESTRUCTURA DEL TEXT.

Francisca comença el relat abans del seu naixement, dona per fet que ja tinc les seves dades personals motiu pel qual les obvia. La seva infància i la relació amb els pares els relata a bots, primer una cosa, després segueix endavant i en aquell just moment torna a recordar una altra cosa anterior i torna a endarrera, sembla que idolatra la figura del pare i les figures masculines en general, obviant la primera neta, i es queixa de tot el que l' ha tocat viure.

D'altra banda és molt clara quan parla de les coses que l'han marcat a la vida, tant de les que considera positives com les negatives. Deixa molt clar que el més important de la seva vida ha estat la seva relació de parella i l' abandó d' aquesta; la mort de la germana petita, el suïcidi del pare, el naixement de la primera neta i la jubilació, la resta, no sembla tenir gaire importància i no té cap registre de cap moment important fora d' aquests fets.

No ens parla gaire de la seva maternitat, ni amistats ni cap vincle afectiu més enllà del consanguinis més propers, tampoc si ha tornat tenir alguna persona que possibilitats refer la seva vida sentimental o tampoc que va passar amb el Pep, després d' abandonar-la, perquè el Pep, va seguir el contacte amb ella al llarg del creixement dels nens, potser pel parentesc amb l' entrevistadora o potser perquè, com ella diu, som massa moments dolorosos i ja basta amb els que hi ha. Té encara molt present el que ha patit durant la seva infantesa amb la mort de la germana petita i el record del seu pare com si fos la persona més meravellosa del mon.

Finalment, acaba el relat amb unes llàgrimes, fent referència novament a les desgràcies que ha viscut i el patiment que aquestes han suposat per ella.

5. ANÀLISI DE L'IMPLÍCIT DEL TEXT.

La narració es presenta en un to molt emotiu per part de la meua àvia, ja que sembla reviure els moments que més l'han marcat a la vida de nou en primera persona; es a dir que recorda aquests moments des de la memòria emocional, per això les expressions, el to de veu, la posició corporal... tota la comunicació no verbal acompanya el seu relat adaptant-se al moment de la història: alegria, tristesa, depressió, dol no superat... Cal dir que Francisca és una persona molt emotiva i exagerada, raó per la qual potser tingui les emocions més a flor de pell o potser al ser l'entrevistadora la neta primogènita, aquella que va cuinar durant els primers anys de vida i amb la qual té un fort lligam i a la vegada especial, potser per aquests motius no li va costar sincerar-se en alguns aspectes i amollar allò que duia a dins i que tantes vegades m'havia explicat, però aquesta vegada, tot d'una tirada semblava que hi havia aspectes de la seva vida que prenién una altra forma i ella mateixa reestructurava dins el seu cap o el seu cor.

D'una banda, Francisca ens transmet una imatge de persona lluitadora, en el sentit de treballadora, forta..., ens diu que la seva vida ha estat dura, que ha hagut de treballar de valent i que no s'ha sentit estimada per l'home, moment en què queda patent la seva fragilitat; d'altra banda ens explica que la seva actitud inconformista davant la vida i la dificultat per acceptar els esdeveniments, han provocat el moment en que ella es troba i la vivència d'una vida amb no gaire sentit i plena de patiments, inclòs en aquests moments, encara no ha estat capaç d'acceptar que el Pep la va deixar i pensa que encara, a dia d'avui algun dia vendrà a buscar-la i podrà viure l'història d'amor romàntica que sempre va voler. Ella no es capaç de distingir, que aquest inconformisme, aquesta falta d'acceptació i la rigidesa és el que ha pintat la seva vida de negre, fins al punt de que sempre es discuteix amb tots perquè vol que es fesi el que ella creu que s'ha de fer, ella valora aquest fet com a positiu, sense tenir consciència dels conflictes que aquest aspecte del seu caràcter li ocasionen, assegurant que si tot es fes com ella diu el món aniria millor.

BIBLIOGRAFIA

- Bodoque, Y. (2003) “Encarar-se a la vida dels altres: peripècies metodològiques en la construcció de relats biogràfics”. *Revista d’etnologia de Catalunya*, 23: 36-45.
- Díaz, T. (2006) “*La historia de vida en el marco de la evaluación de competencias*” III congreso online-Observatorio de la cibernsidad. (Fecha de publicación: (03/12/2006).<http://www.cibersociedad.net/congres2006/qts/comunicacio.php?lenguage=es&id=607>
- Material didàctic UOC de l’assignatura fonaments antropològics del comportament humà.